

SZABÁLYISMERTETÉSI FILM

(tőr-, kard -, párbajtőrívás)

MTV-MVSZ

MTV: Sass Csaba vezetőrendező

Szakértő: Dr. Szepesi László

egyetemi docens

TF Vívómesterképző vezetője

Dr. Szepesi László

Mit kell tudni a vívásról, Mit figyeljünk?

A vívóversenyek megértéséhez szükséges a vívás szabályainak ismerete. Az amatőr nézőknek nehéz egyszerre követni a vívók gyors mozgását, az akció során kigyulladó lámpákat, majd az ezeket értelmező-magyarázó bíró ítéletét. Ahhoz, hogy követni tudjuk, hogy mi is történik a páston, célszerű csak egy vívó mozgására koncentrálni: ekkor látni fogjuk, ki kezdte az akciót (ki volt a támadó), és ki a védekező. A megtámadott vívó a fegyver segítségével (és hátrálással) hiúsítja meg ellenfele támadását, és „válasz-támadással” (parád-riposzttal) él. A bíró, ha találatot lát – megállítja a küzdelmet – és értékeli a támadást, illetve a visszatámadást; ennek alapján eldönti, hogy ki adott találatot, majd jelzi a mérkőzés pillanatnyi állását.

Kezdetben a két vívó – a felálláskor négy méterre –, biztonságosan messze van egymástól; a küzdelem során később, taktikájuknak megfelelően, közelebb kerülve egymáshoz támadhatnak, illetve úgy csinálhatnak, mintha támadnának (áltámadás). Ezzel igazi szándékukat, főleg annak pillanatát rejtik el, így meglephetik ellenfelüket. Ha ez nem sikerül, megfigyelhetjük, miként igyekezik a vívó ellenfele riposztját hátrítani, hogy aztán további támadó cselekményt hajtson végre.

A vívó az előkészítő mozgás során az ellenfél gondolatait próbálja „kitalálni”, azokon próbál túljárni, hogy alkalmas pillanatban (ezt a vívók tempónak nevezik), támadással meglepje ellenfelét. Saját szándékát ugyanakkor lepleznie kell. Erre szolgálnak a különféle cselek, áltámadások, amelyek az ellenfél félrevezetésére szolgálnak. Amikor vívómérkőzéseket nézünk, próbáljuk a megfigyelt mozgásokból a vívó szándékára következtetni: mikor fog vívónk támadást indítani, hol fogja befejezni stb. Így a kezdetben bonyolultnak tűnő vívóakciók fokozatosan értelmet, és egyre nagyobb örömet jelentenek számunkra, sőt talán így lassacskán azt is megértjük, miért üvölt egy-egy vérmesebb vívó az idegfeszültség felfokozott pillanatában...

MI ÉRT FRANCIA A BÍRÁSKODÁS NYELVE?

Úgy tűnik, a modern vívás bölcsője Spanyolország: itt találják föl az elegáns, könnyen forgatható rapière-t, a tör-kardot, viszont az itáliai mesterek, akik ezzel a fegyverrel elméletileg is meghatározót alkotnak. Az 1500-s évek végén az itáliai mesterek Franciaországba kerülnek, ahol IX. Károly francia király, majd pedig XIV. Lajos kiváltságlevelet ad a húsz évet ledolgozó (ekkor még főleg itáliai) vívómestereknek. Itt, a francia udvarban alakul meg az első Vívó Akadémia (1567), rendszerbe foglalják a víváselméletet, amiből vizsgáznuk kell a mestereknek. A vívás elmélete és gyakorlata komoly fejlődésnek indul, különösen, hogy később, francia mesterek feltalálják a dróthálós fejevédet. Mindez, valamint, hogy a XIX – XX. században, a diplomácia nyelve elsősorban francia még, teszik, hogy a vívás nemzetközi nyelve francia lesz. A nagy nemzetközi találkozók, Világ -, és olimpiai játékokon, világbajnokságokon a versenybíró franciául elemzi az akciót, jelzi a találatokat. (Magyarországon, elsősorban a millennium után betelepült nagyszámú olasz vívómester hatására a vívó-szaknyelv olasz eredetű.)

ÁLTALÁNOS ISMERETEK

A modern sportvívás három önálló fegyvernemet ismer: kard -, tör -, és párbajtőrívást. Mindhárom fegyvernemben (külön-külön) nők és férfiak, egyéni és csapatversenyekben küzdenek. Bár a versenyszerű vívás alapjai mindhárom fegyvernemben hasonló, mégis mindegyik fegyvernem önálló, és szabályai egymástól különböznek. Mindhárom fegyvernemben elektromos találatjelző segíti a bíráskodást.

A versenyszerű vívás célja, hogy az ellenfél érvényes találati felületén szúrással – kardvívásban túlnyomórészt vágással – találatot érjünk el. Mind a nők, mind a férfiak 15 találatra menő küzdelmet folytatnak. (A selejtező mérkőzések, 6-7 fős csoportban, csak öt találatra mennek.)

A küzdelem 14 m hosszú, 1.5-1.8 m-es páston történik. A menet a vezetőbíró „rajta” (alléz) vezényszavára veszi kezdetét. Csak a páston belül elért találatot lehet megítélni. A csörték időtartalmát pontosan mérik: a mérkőzés 3x3 percig – közte egy-egy perc pihenő – illetve 15 találatig tart. Kardvívásban, mivel a találatok sokkal gyakrabban esnek a másik két fegyvernemhez képest, a nyolcadik találat elérésekor, egy perc pihenőt kapnak a vívók, ami alatt konzultálhatnak edzőikkel is.

A csapatversenyeken - országonként (klubonként) – három versenyző vesz részt (egy tartalékkal). Mindegyik vívó összeméri tudását mindhárom ellenfelével, viszont az elért eredményeiket (találataikat) összesítik: az a csapat nyer, aki először eléri a 45. találatot.

Mind a három fegyvernemben kerekesszékes vívóbajnokságot is rendeznek; a versenyeket gyakran azonos helyszíneken, párhuzamosan bonyolítják. A kerekesszékes vívósport szabályrendszere teljesen megegyezik az „épek” sportjában létező szabályokkal, sőt ma már a FIE-nek tagja a Nemzetközi Kerekesszékes Vívószövetség is. Ugyanúgy létezik ebben a sportban is világbajnokság, Európa-bajnokság, világkupa sorozat, és négyévenkénti Paralimpia.

KARDVÍVÁS

A kard hagyományosan a magyarok fegyvere: vágó és szóró-fegyver. Talán ez a leglátványosabb fegyvernem: a vágások és szúrások széleskörű változata, a mozgás sebessége és dinamikája rendkívül érdekessé és izgalmassá teszi a küzdelmeket.

A kardvívás – a törhöz hasonlóan – un. konvencionális fegyvernem. A találatok elbírálásában nem a találatok elsőbbsége (hogy ki talált hamarabb) számít, hanem azt is figyelembe kell venni, hogy „szabályos” volt-e a találat kivitelezése. Alapszabály, hogy minden szabályszerűen végrehajtott támadást az ellenfélnek hárátnia kell (vagy kizárni). A támadó előnyt élvez, mert ha ellenfele védés helyett közbetámad, és mindkét találat egyidőben esik, a támadó találata lesz csak érvényes! Ha a támadást védik, a támadó már elveszti előnyét: ilyenkor a visszavágást (a riposztot) hárátnia kell. Ugyancsak elveszti a támadó az előnyét, ha a támadás nem folyamatos (ha „leszakít”). Ha ilyenkor a védekező vívó közbetámadással él (védés helyett), találatot érhet el. Amennyiben a két vívó egyszerre támad és egyidőben talál, együttes támadásról beszélünk. Ilyen esetben a bíró egyik vívó javára sem ítél találatot. Kardvívásban – ellentétben a másik két

fegyvernemben találattal büntetik a fless-t (a hátul lévő lábbal történő előrehaladást), ami nagyon látványos eleme volt a kardvívásnak, de nehézzé tette a bíraskodást, ezért megszüntették.

A találati felületet fémszálas anyag un. lamé borítja. A csípő fölötti felsőtest, - a fejet és a karokat (hátat) is beleértve -, az érvényes találati felület. Jelenleg a többi fegyvernemhez hasonlóan vezeték köti össze a vívókat a találatjelző gépekkel, de kardvívásban már alkalmazzák a vezeték nélküli találatjelző berendezéseket is.

TŐRVÍVÁS

A tör a legkönnyebb szúrófegyver: markolatból, kis kerek kosárból és könnyű pengéből áll, amelynek a végén található a szúróhegy. Az érvényes találati felület – elől és hátul - a vállaktól az ágyékig tart, és nem tartalmazza a fejet és a karokat. Ha penge hegye érvénytelen találati felületet ér, a szúrás érvénytelen lesz, amit fehér lámpa jelez. (A tényleges találatokat színes – piros és zöld - lámpa jelzi) Az érvényes találati felületet, a kardhoz hasonló fémszövet (lamé) borítja, ami újabban színes is lehet. A penge szúróhegyében 500 grammnál nagyobb nyomásra működő rugó van, amely benyomódása esetén találatot jelez. Maga a tör gép úgy működik, hogyha egyik oldalon előbb esett az érvényes találat és utána az érvénytelen: csak színes lámpa gyullad ki. Ha tehát az egyik oldalon fehér és színes lámpa is ég: ez azt jelenti, hogy előbb esett az érvénytelen találat, ami után már érvényes találatot már nem számítható. Ha mindkét oldalon égő színes lámpák mellett fehér lámpa is ég, a bíró a szabályoknak megfelelően dönti el, hogy érvényes-e a találat. A találatjelző gép tehát csak a találatok ténylegessége és helye kérdésében ad felvilágosodást a versenybírói döntéshez, az egyezmények értékelése a bíró feladata.

A tör eredetileg a párbajtőr gyakorló fegyvere volt: kisebb és könnyebb lévén a párbajtőr technikáját készítette elő. Sokáig a kardozók is törrel kezdték a vívástanulást. (Gerevich Aladár, minden idők legnagyobb kardvívója többször volt törben Magyar Bajnok, mint kardban!) A tör és kardvívásban a találatok elbírálásának szabálya a majdnem azonos, általában a tempó (idejének) megítélésében van különbség a gyakorlatban.

PÁRBAJTŐRVÍVÁS

A párbajtőr súlyra a legnehezebb fegyver: kosara kerek, de lényegesen nagyobb a tőrnél; a penge Y, háromszög alakú, ugyancsak szúróhegyben végződik. A hegy 750 grammnál nagyobb nyomásra működik.

Az érvényes találati felület a vívó egész alakja.

A párbajtőrben a találatok elbírálását – a kard-, és törvívással ellentétben – nem egyezmények (konvenció), hanem kizárólag a találati elsőbbség dönti el: tehát az ér el találatot, aki előbb találja el a másikat. Ha a két vívó egyszerre talál, kettős találat áll fenn, mindkét találatot számítani kell. Ha az időkülönbség a kettős találatban nem nagyobb, mint 1/25 másodperc, mindkét vívó találatát érvényes, azaz mindkét vívó egy-egy ponttal gazdagodik. Bár a párbajtőrben kizárólag az időkülönbség dönti el a találatokat, ennek ellenére a versenybíró bizonyos esetekben érvénytelenítheti a találatot.

A párbajtőr markolata manapság (a törhöz hasonlóan) leginkább kétféle: egyenes (másképpen francia markolat, - ami kissé hasonlít a kard markolatához), illetve ortopéd, ami nagyobb erő kifejtést tesz lehetővé. A vívók stílusuknak, taktikájuknak megfelelően választják használatát. A párbajtőr tartotta meg leginkább a mai napig a harci jellegét, ezért is mondjuk combat, harci fegyvernek.